

WWW.UWNOTARIS.NL

Van Ee & De Jonge
notariaat, estate planning, mediation
Willemsplantsoen 12, 3511 LB Utrecht
Postbus 19200, 3501 DE Utrecht
T 030-2314133
F 030-2334271
vraaghet@uwnotaris.nl
www.uwnotaris.nl

U heeft nu een document gedownload. Wij adviseren om dit document eerst op te slaan op uw harde schijf om het later rustig te kunnen lezen. Opslaan gaat met de knop "kopie opslaan", maak een map aan "uwnotaris", opslaan.

Dit is de tekst van de brochure "KNB-brochure Samenlevingscontract (versie nieuw erfrecht)" van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie KNB.
Het auteursrecht berust bij de KNB.

Van Ee & De Jonge en www.uwnotaris.nl aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de inhoud van deze brochure. Wij kunnen er niet voor instaan dat dit de meest recente tekst van de betreffende brochure is. Indien van toepassing is de nieuwste uitgave op het notariskantoor verkrijgbaar.

INHOUD

Samenlevingscontract

Samenlevingsvormen
Verschillen
Checklist notaris

Samen zelfstandig of samen delen

Kosten van de huishouding
Bank- en girorekeningen
Inboedel en dergelijke

Woning

Huurwoning
Eigen woning
(Spaar)hypotheek
Overlijdensrisicoverzekering

Scheiding

Verblijvingsbeding
Geschillenregeling

Einde contract

Kosten

SAMENLEVINGSCONTRACT

Samenlevingsvormen Affectieve relaties tussen twee personen worden door de wet geregeld in de vorm van het huwelijk of (sinds 1 januari 1998) in de vorm van het geregistreerd partnerschap. Beide vormen staan ook open voor personen van gelijk geslacht. De gevolgen die de wet aan het huwelijk en het geregistreerd partnerschap verbindt, zijn op vermogensrechtelijk gebied dezelfde. Informatie over 'huwelijkse voorwaarden en partnerschapsvoorwaarden' treft u in een andere KNB-brochure aan.

Een paar dat geen huwelijk of registratie wenst, kan de vermogensrechtelijke gevolgen van de samenleving regelen met een samenlevingscontract. Het gaat primair om afspraken tussen de partners onderling. Het bestaan van een notarieel samenlevingscontract kan echter voor de toepassing van bepaalde regelingen als voorwaarde worden gesteld. In het bijzonder kan hier worden gedacht aan partnerpensioenregelingen, secundaire arbeidsvoorwaarden en bepaalde erfrechtelijke voorzieningen.

Het samenlevingscontract kan niet leiden tot een algehele gemeenschap van goederen, zoals dat bij het huwelijk en het geregistreerd partnerschap het geval kan zijn. Evenmin heeft het contract tot gevolg dat de partners erfgenaam van elkaar worden. Daarvoor is altijd een testament nodig.

Verschillen Vaak zal in het gesprek met de (kandidaat-) notaris de vraag rijzen welke verschillen bestaan tussen huwelijk, geregistreerd partnerschap en ongehuwd samenleven met alleen een (notarieel) samenlevingscontract. De belangrijkste verschillen zijn:

a Formaliteiten

Zowel huwelijk als geregistreerd partnerschap komen tot stand bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Ook de beëindiging van de relatie, door echtgenoten of partners is gebonden aan formaliteiten. Aan ongehuwd samenleven stelt de wet geen eisen. Een samenlevingscontract kan, maar hoeft niet te worden gemaakt.

b Levensonderhoud

Zowel gehuwden als geregistreerde partners zijn wettelijk verplicht elkaar 'het nodige' te verschaffen. Daarvan kan niet worden afgeweken. Na beëindiging van de relatie kan een alimentatieplicht ontstaan.

'Gewoon' ongehuwd samenlevenden hebben jegens elkaar geen onderhoudsplicht. Bij een beroep op de Algemene bijstandswet wordt wel het inkomen van iemand met wie men een gemeenschappelijke huishouding voert in aanmerking genomen.

c Gemeenschap van goederen

Aan de huwelijksvoltrekking en de registratie van het partnerschap verbindt de wet de algehele gemeenschap van goederen. Deze gemeenschap van goederen kan worden voorkomen door het maken van huwelijkse voorwaarden of partnerschapsvoorwaarden.

Indien men ongehuwd gaat samenleven, ontstaat geen gemeenschap van goederen. Wel kunnen goederen gezamenlijk in eigendom worden verkregen.

d Huur

Indien een gehuwd of een geregistreerd persoon woonruimte huurt voor gezamenlijke bewoning, is diens echtgenoot of geregistreerde partner automatisch medehuurder. Een 'gewoon' ongehuwd samenlevende partner kan pas na twee jaar verlangen dat de verhuurder hem of haar als medehuurder erkent. Binnen die twee jaar heeft de partner van de huurder geen rechten met betrekking tot de woning.

e Pensioen

Deelnemers aan een (aanvullende) pensioenregeling bouwen ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen (weduwen- en weduwnaarspensioen) op. Daartoe wordt bij het pensioenfonds een pot gevormd. Voor het geval van echtscheiding of beëindiging van geregistreerd partnerschap heeft de wetgever geregeld wat met die pot dient te geschieden. Van

toepassing is de 'Wet pensioenverevening bij scheiding'. Deze leidt tot een deling van het tijdens het bestaan van het huwelijk of het geregistreerd partnerschap opgebouwde ouderdomspensioen. Het nabestaandenpensioen komt, voor zover opgebouwd tot de scheidingsdatum, alleen toe aan de (gewezen) partner.

De meeste pensioenfondsen kennen voor 'gewoon' ongehuwd samenlevenden een 'partnerpensioen'. Dat is te vergelijken met het (aanvullend) nabestaandenpensioen. Het is iets anders dan het (volks)pensioen op basis van de Algemene nabestaandenwet (Anw). Om voor het partnerpensioen in aanmerking te komen dient aan enige vereisten te worden voldaan. Die verschillen van fonds tot fonds. Een notarieel samenlevingscontract wordt meestal verlangd.

f Erfrecht

In geval van huwelijk en geregistreerd partnerschap is de langstlevende van beiden automatisch, volgens de wet, erfgenaam.

Ongehuwd samenlevenden moeten een testament maken, indien zij elkaar erfrechtelijk willen bevoordelen. Volgens de wet erven ongehuwd samenlevenden niet van elkaar. Voor meer informatie zie brochure 'erfrecht' van de KNB.

g Successierecht

Deze belasting wordt geheven over hetgeen uit iemands nalatenschap wordt verkregen. Een langstlevende echtgenoot of langstlevende geregistreerde partner geniet een vrijstelling van € 484.691,- (vrijstelling 2003), ongeacht hoe lang het huwelijk of de registratie duurde. Op die vrijstelling wordt echter in mindering gebracht de helft van de waarde van pensioenaanspraken (en dergelijke). De vrijstelling bedraagt echter minimaal € 138.483,- (2003). Over het hetgeen meer dan het vrijgestelde bedrag wordt verkregen, wordt 5-27% successierecht betaald, afhankelijk van de waarde van de verkrijging.

Voor 'gewoon' ongehuwd samenwonenden geldt een minder ruimhartige regeling. Indien de gemeenschappelijke huishouding minder dan twee jaar heeft geduurd, bestaat er in beginsel geen vrijstelling. Na het verstrijken van de periode van twee jaar loopt de vrijstelling in drie jaar geleidelijk op naar hetzelfde bedrag als geldt voor gehuwden. Zo lang de termijn van vijf jaar niet is verstreken wordt belasting geheven naar een tarief van 41-68%. Pas na vijf jaar valt men in het gehuwdentarief (5-27%)

In een samenlevingscontract kan, voor zover het gemeenschappelijke goederen betreft, via een 'verblijvingsbeding' de heffing van successierecht ook binnen voormelde periode van vijf jaar worden voorkomen. Hier wordt later in deze brochure op teruggekomen. Samenwoners die langer dan 6 maanden:

- samenwonen;
  - ingeschreven staan op een woonadres in de gemeentelijke basisadministratie;
  - en de zorgverplichting hebben vastgelegd in een notarieel samenlevingscontract;
- hebben direct een vrijstelling van € 484.691,- (vrijstelling 2003).

Dat is anders als de samenwoners bloedverwanten in rechte lijn zijn (bij voorbeeld ouders of kinderen) of de samenwoners zich voor de heffing van de inkomstenbelasting hadden kunnen laten kwalificeren als partner, maar dit hebben nagelaten gedurende 5 jaar voorafgaande aan het moment van overlijden van een van de samenwoners.

h Kinderen

Van belang is of tussen een ouder en een kind familierechtelijke betrekkingen bestaan. Dat heeft gevolgen voor de geslachtsnaam, het gezag (ouderlijk gezag/voogdij), het omgangsrecht en het erfrecht. Verwezen wordt naar de desbetreffende KNB-brochures.

Huwelijk van twee vrouwen

Als in een huwelijk van twee vrouwen een kind wordt geboren, is de vrouw die het kind baart de moeder. Maar de vrouw met wie zij is getrouwd, is volgens de wet niet automatisch de andere ouder. Dat is zij pas als zij het kind adopteert. Door het huwen ontstaat tussen deze vrouw en het kind familierechtelijke betrekkingen.

Huwelijk van twee mannen

Hetzelfde geldt als twee mannen samen een kind verzorgen en opvoeden en één van hen is de vader van het kind. Als zij trouwen ontstaat door het huwelijk geen familierechtelijke band tussen de andere man en het kind.

Onderhoudsplicht jegens kinderen

Wel is het zo dat de niet-ouder in een huwelijk van twee vrouwen of twee mannen als stiefouder een onderhoudsplicht jegens de kinderen in het gezin heeft. Deze plicht duurt in elk geval zo lang het huwelijk duurt. Andere rechten en plichten kunnen er alleen ontstaan door adoptie of door gezamenlijk gezag.

Adoptie

De niet-ouder kan het kind adopteren. Hierdoor wordt hij of zij, in juridisch opzicht de ouder van het kind. Alle juridische familiebanden met de oorspronkelijke ouder (als die er is) worden dan doorgesneden. Dit is een ingrijpende stap en er gelden dan ook strenge voorwaarden.

Gezamenlijk gezag

De tweede mogelijkheid is minder ingrijpend en ligt praktisch soms meer voor de hand. Als de niet-ouder een nauwe persoonlijke band heeft met het kind, kunnen de ouder en de niet-ouder aan de rechter vragen om aan hen het gezamenlijke gezag toe te kennen. De niet-ouder heeft in dat geval dezelfde gezagsrechten en plichten als de ouder. Hij of zij is dan samen met de ouder in alle opzichten verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van het kind. De ouder en zijn of haar echtgenoot kunnen de rechter ook vragen om de achternaam van het kind te wijzigen in die van de ouder of de echtgenoot.

Over een kind dat tijdens een geregistreerd partnerschap wordt geboren, hebben de ouder en de partner automatisch het gezamenlijk gezag, als er geen andere ouder is. Zijn de beide geregistreerde partners ouder, dan hebben zij het gezamenlijk gezag van rechtswege.

Geregistreeerde partners en 'gewoon' ongehuwd samenwonenden

Bij geregistreerd partnerschap en ongehuwd samenleven ontstaan door de geboorte alleen familierechtelijke betrekkingen tussen de moeder en het kind. Familierechtelijke betrekkingen tot de vader ontstaan eerst doordat deze het kind erkent. Deze erkenning kan reeds tijdens de zwangerschap geschieden. Men kan ervoor terecht bij de ambtenaar van de burgerlijke stand en bij de notaris.

Voor de erkenning is in beginsel de toestemming van de moeder nodig. De kantonrechter kan vervangende toestemming geven indien het weigeren van de toestemming als misbruik van bevoegdheid kan worden beschouwd.

Checklist notaris De (kandidaat-)notaris is de deskundige bij uitstek op het gebied van samenlevingscontracten. Een notariële akte is weliswaar niet dwingend voorgeschreven maar wel noodzakelijk voor het treffen van bepaalde voorzieningen op erfrechtelijk gebied. Ook voor de toekenning van een partnerpensioen is meestal een notarieel samenlevingscontract vereist. Alvorens de (kandidaat-)notaris een ontwerp van het contract maakt, zal hij onder meer de volgende vragen stellen:

- In hoeverre willen partijen hun inkomsten delen?
- In welke verhouding nemen partijen de kosten van de huishouding voor hun rekening?
- Wat behoort volgens partijen tot de kosten van de huishouding?
- Dient de gezamenlijk bewoonde woning ook gemeenschappelijk eigendom te zijn?
- Wat is het gevolg van het feit dat de ene partner aan de financiering van de woning bijdraagt dan de ander?
- Hoe wordt de positie versterkt van degene die samenwoont met iemand die enig eigenaar is van de woning?
- Dienen voor gezamenlijke rekening aangeschafte inboedelgoederen en (andere) huishoudelijke spullen gemeenschappelijk eigendom te zijn?

- Hoe moet worden aangetoond dat bepaalde zaken niet gemeenschappelijk zijn?
  - Zullen partijen bij voorkeur gezamenlijk als huurder van de gemeenschappelijke woning optreden?
  - Melden partijen elkaar (zo mogelijk) aan als begunstigde voor het partnerpensioen?
  - Op welke wijze zijn overlijdensrisicoverzekeringen formeel geregeld? Is bij de zogenaamde spaarhypothek een splitsing aangebracht tussen de spaarpremie en de risicopremie?
  - Wat zullen de gevolgen zijn bij het uit elkaar gaan? Wie blijft in de woning? Hoe worden de gemeenschappelijke goederen verdeeld? Dient de ene partner een bijdrage te leveren aan de verhuis- en herinrichtingskosten van de andere?
  - Zou in bepaalde omstandigheden gedurende een bepaalde tijd een alimentatieplicht moeten bestaan?
  - Is het wellicht gewenst dat de partner (niet-ouder) na beëindiging van de relatie nog enige tijd alimentatie betaalt voor het kind van de ex-partner?
  - Wat moet er gebeuren in geval van overlijden? Dient een testament te worden gemaakt ten gunste van de langstlevende partner? Moet onderscheid gemaakt worden tussen de situatie waarin afstammelingen aanwezig zijn en het geval waarin dat niet zo is?
  - Moeten bij overlijden bepaalde goederen niet naar de partner, maar naar de familie van de overledene gaan?
  - Op welke wijze dienen geschillen tussen partijen te worden beslist?
- Een aantal van de in deze vragen aan de orde gestelde kwesties zal hierna worden toegelicht.

SAMEN ZELFSTANDIG OF SAMEN DELEN?

Door te gaan samenleven ontstaat op zichzelf geen verplichting om bij te dragen aan de kosten van de huishouding. Ieder kan zijn eigen kosten betalen. In het samenlevingscontract kan dit anders worden geregeld. Daarin kan ook worden afgesproken dat hetgeen van de inkomens resteert tussen de partners bij helfte wordt verdeeld.

Kosten van de huishouding Meestal wordt overeengekomen dat partijen de kosten van de huishouding voor hun rekening nemen naar evenredigheid van hun netto-inkomsten (uit arbeid). Het verdient vaak aanbeveling te omschrijven wat zoal onder de kosten van de huishouding wordt begrepen. Rente (betreffende de woninghypothek) en huur vallen daar zeker onder. Maar ook autokosten, onroerende zaakbelasting en kosten van kinderopvang kunnen daaronder worden begrepen. Het is vaak ook verstandig om te omschrijven wat onder inkomen wordt verstaan.

Bank- en girorekeningen Het aanhouden vaneen zogenaamde 'en/of-rekening' is praktisch. Ten laste daarvan kunnen de kosten van de huishouding worden betaald. Het tegoed op een en/of-rekening behoort in beginsel niet aan ieder van de partners voor de helft toe. Met en/of wordt slechts aangeduid dat de partners zowel gezamenlijk als ieder afzonderlijk over het tegoed kunnen beschikken. Het tegoed komt toe aan degene die het op de rekening heeft gestort of heeft laten storten. Heeft men afgesproken dat hetgeen van de inkomens wordt gespaard bij helfte wordt verdeeld, dan behoort het saldo aan ieder voor de helft.

Inboedel en dergelijke Bij het einde van de samenwoning en met het oog op schuldeisers, is het van belang om vast te stellen wat van wie is. Bij een koelkast, magnetron of CD-speler is dat soms moeilijk. In beginsel is de eigenaar degene aan wie het goed is geleverd. Gewoonlijk is dit degene die het goed heeft betaald. Als niet duidelijk is wie eigenaar is, lijkt het redelijk om ieder voor de helft als eigenaar te beschouwen.

Een en ander maakt duidelijk dat enige administratie gewenst is, als men bijvoorbeeld bij het uit elkaar gaan geen problemen wenst. Rekeningen en bankafschriften kunnen dan later goede diensten bewijzen.

Aan het samenlevingscontract kunnen lijsten worden gehecht waarop gespecificeerd is vermeld wat door ieder van beiden of gezamenlijk is aangebracht. Deze lijsten bewijzen in beginsel wat tot ieders vermogen behoort. Het is verstandig om daarnaast af te spreken wat geldt voor goederen waarvan dat niet kan worden vastgesteld wie dan de eigenaar is.

WONING

Huurwoning Het enkele feit dat men met iemand gaat samenwonen, levert geen woonrecht op. In het samenlevingscontract kunnen over het samenwonen afspraken worden gemaakt. Een verhuurder is daaraan uiteraard niet gebonden. In het vorige hoofdstuk werd onder d reeds gewezen op de mogelijkheid dat de partner na twee jaar medehuurder wordt van de woning die de ander huurt. De woning moet dan beiden tot hoofdverblijf dienen. Als een woning wordt gehuurd, dan zal het de voorkeur verdienen dat de partners vanaf de dag dat ze gaan samenwonen samen als huurders optreden.

Eigen woning Als wordt samengewoond in een huis dat in eigendom toebehoort aan één van beiden, komt de niet-eigenaar in een afhankelijke positie. Eindigt de relatie dan zal hij het pand moeten verlaten. In het samenlevingscontract kan in dat geval voor een bepaalde periode een voortgezet gebruiksrecht worden toegekend. Ook worden vaak afspraken gemaakt over de verhuis- en inrichtingskosten. Overdracht van de helft van de woning aan de ander stuit meestal af op de kosten. Zo is onder andere zes procent overdrachtsbelasting verschuldigd over de waarde van hetgeen wordt overgedragen. Om bedoelde afhankelijkheid te voorkomen wordt in een samenlevingscontract vaak afgesproken dat in geval van (toekomstige) aankoop van een huis, dit op naam van beiden zal worden gezet. Het verdient dan wel aanbeveling goed vast te leggen op welke wijze de financiering geschiedt en wat de gevolgen daarvan zijn bij scheiding.

(Spaar)hypotheek Indien het huis wordt gefinancierd met behulp van een hypothecaire lening, behoort de verschuldigde rente tot de kosten van de huishouding. Aflossingen komen voor rekening van de eigenaren in verhouding tot ieders deel in de eigendom. Betaalt de een te veel aan aflossing dan ontstaat een vergoedingsrecht jegens de ander. Vaak behoeft op een hypothecaire lening of een deel daarvan niet periodiek te worden afgelost. Dan is doorgaans een spaarregeling getroffen. In plaats van aflossingen betaalt men spaarpremies aan een verzekeringsmaatschappij. Gedurende de looptijd van de lening (bijvoorbeeld dertig jaar) wordt dan een bedrag gespaard dat samen met de (gefixeerde) beleggingswinst gelijk is aan het totale geleende bedrag.

Bij een spaarhypotheek wordt het risico van voortijdig overlijden gedekt door een overlijdensrisicoverzekering.

Overlijdensrisicoverzekering Een uitkering op grond van een overlijdensrisicoverzekering wordt met successierecht belast indien voor de verkrijging 'iets' aan het vermogen van de overledene is onttrokken, zoals premies. Om te voorkomen dat successierecht betaald wordt dient er op te worden gelet:

- a dat de premies verschuldigd zijn door een ander dan de verzekerde (de overledene), en
- b dat het samenlevingscontract zodanig is ingericht dat premies niet indirect toch geheel of ten dele voor rekening komen van de verzekerde (bijv. via een verrekenbeding of de kosten van

de huishouding). Het voorgaande houdt tevens in dat het bij de 'spaarhypotheek' nodig is de premie te splitsen in een spaarpremie en een risicopremie. De notaris kan u ook over dit moeilijke onderwerp nadere informatie verschaffen.

SCHEIDING

Partijen kunnen van mening verschillen over de vraag of de relatie, en daarmee het contract, geëindigd is. Vandaar dat het zinvol kan zijn in het samenlevingscontract te regelen wanneer de relatie als beëindigd geldt. Hetgeen partijen gemeenschappelijk in eigendom hebben, zullen zij dan meestal willen verdelen. Daarover zal overeenstemming moeten worden bereikt.

In het samenlevingscontract kan een aantal zaken bij voorbaat worden geregeld. Zo kan worden vastgelegd wie in geval van scheiding in het huis mag blijven wonen. Bepaald kan worden dat degene die de bewoning voortzet aan de ander een bedrag zal betalen voor verhuiskosten en kosten van herinrichting. Ook kan worden overeengekomen dat de een gedurende een bepaalde periode aan de ander een bedrag voor zijn levensonderhoud betaalt.

Indien de woning gemeenschappelijk eigendom is zal bij toedeling aan de een, ook over de lening een nadere regeling moeten worden getroffen. Medewerking van de bank is daarvoor nodig. Voor verdeling van een huis is een notariële akte vereist.

Verblijvingsbeding In het vorige hoofdstuk werd onder f en g reeds het een en ander opgemerkt over erfrecht en successierecht. Het maken van een testament is veelal zeer gewenst. Zoals bleek, lopen partijen doorgaans in de eerste vijf jaar van hun samenwoning het risico (ten dele) in het hoogste tarief van het successierecht terecht te komen. Dat kan worden voorkomen door af te spreken dat gemeenschappelijke goederen (bijv. huis en inboedel) bij overlijden van een van beiden voor het geheel, zonder vergoeding, toevallen aan de langstlevende. Over deze verkrijging is dan geen successierecht verschuldigd. Men noemt een dergelijke regeling een 'verblijvingsbeding'. Als partijen langer dan vijf jaar samenwonen moet wel successierecht worden betaald over hetgeen krachtens een verblijvingsbeding wordt verkregen.

Geschillenregeling Een contract kan niet alles regelen. Over de betekenis van bepalingen kunnen de meningen verschillen. Vandaar dat in een samenlevingscontract vaak wordt geregeld op welke wijze geschillen zullen worden opgelost.

Einde contract De werking van het contract eindigt bij scheiding (uiteraard) en bij overlijden. Maar ook als de samenwoners gaan trouwen of een geregistreerd partnerschap aangaan betekent dat het einde van het contract. Wellicht dat in dat geval een overeenkomst van huwelijkse voorwaarden of van partnerschapsvoorwaarden gewenst is.

KOSTEN

Over het notarieel honorarium is omzetbelasting (BTW) verschuldigd. Het samenlevingscontract wordt niet gepubliceerd, zodat daarvoor geen kosten ontstaan. Voor de kosten van de notaris is een aparte informatiekaart 'Notariskosten' gemaakt die op ieder notariskantoor verkrijgbaar is.

VAN EE & DE JONGE

NOTARIAAT ESTATE PLANNING MEDIATION

Colofon

januari 2003

Uitgave

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie,
Postbus 16020, 2500 BA Den Haag

Tekst

prof. mr. M.J.A. Van Mourik

Druk

Den Haag offset B.V., Rijswijk

Ontwerp

FCB/BK&P, Amstelveen

Foto omslag

Feddo van Gogh, Amsterdam